

ONDER DE CARIBISCHE TROPENZON

De hierna volgende elf artikelen zijn op verzoek van de redactie van "MOET JE HOREN" geschreven en op dat gesproken maandblad voorgelezen.

Het maandblad "MOET JE HOREN" wordt uitgegeven door de Federatie van Nederlandse Blindenbibliotheken te Grave N. Br. en geeft informatie van, over en voor blinden en slecht-zienenden. Voorheen heette de FNBB: CGL d.i. Centrum voor Gesproken Lectuur en inmiddels is de naam alweer gewijzigd in "DEDICON".

De teksten mogen derhalve niet door anderen worden gecopiëerd, gepubliceerd of gebruikt, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

*Aruba, 12 november 2001
H.J.de Beijer
Sero Biento 13-E
Aruba.
tel.: 00297 - 58 58 460
E-mail: henk.de.beijer@setarnet.aw
Website: <http://www.de-beijer.aw>*

ONDER DE CARIBISCHE TROPENZON

DOOR HENK DE BEIJER

1

KENNISMAKING

Toen mijn vrouw en ik ons eind 1973 op Aruba vestigden, kwamen wij meteen in contact met de toen net in oprichting zijnde Stichting Blindenzorg Aruba. Dat ging heel prozaïsch in zijn werk. en Nederlandse non hoorde van onze huisbaas dat er in het huis dat hij ons had verhuurd een blinde Nederlander met zijn Arubaanse vrouw was komen wonen. En dus maakte de zuster onmiddellijk haar opwachting en overhandigde mij, namens de stichting in oprichting, waarvan zij ook bestuurslid was, een pakje, met een paar sokken en een sigaar erin. Het was net voor kerstmis!

Het kostte me wel even moeite om niet in lachen uit te barsten, vooral omdat ze vertelde dat alle mannelijke geregistreerde blinden datzelfde cadeautje kregen en alle vrouwelijke een stukje zeep en een flesje eau-de-

cologne. Ik informeerde vriendelijk hoeveel blinden ze geregistreerd had. Ze schatte, ongeveer veertig. Dat kon natuurlijk nooit het werkelijke aantal zijn, omdat op een eiland als Aruba, zeker in het verleden een flinke portie consanguiniteit (dat is: inteelt) moet hebben meegeteld, met als gevolg een verhoogd risico op genetische afwijkingen. Dat bleek ook zo te zijn.

“Als je in Europa een retinitis pigmentosa patiënt op je spreekuur krijgt”, zei ons eens een oogarts, “dan vertel je het ‘s middags aan je vrouw. Hier krijg je iedere week wel een RP patiënt op je spreekuur.”

Nu ik dit zo neerschrijf, moet ik ineens denken aan het congres van de Caribbean Council for the Blind, dat we in 1984 op Barbados hadden. Een lezing, van een Amerikaanse deskundige op het gebied van internationale gezondheidszorg wekte mijn wrevel op, omdat de inleidster het bestond te verklaren dat de oogheekunde op Aruba en de andere eilanden van de Nederlandse Antillen vanuit Curaçao plaatsvond. Ik vond het mijn Arubaanse eer te na om de *deskundige* niet op de vingers te tikken met de correctie dat Aruba drie residerende oogartsen had waarvan er twee tevens chirurg waren, die zelfs een argon-LASER (toen al!) tot hun beschikking hadden.

Mijn buurman aan de conferentietafel - Mike Rich, een blinde majoor van het Leger des Heils, de toenmalige directeur van het blindeninstituut in Kingston, Jamaica, - merkte sarcastisch op, dat een dergelijk gebrek aan kennis van zaken op één punt weinig vertrouwen wekte in de rest van het betoog. Mike was in Londen geboren, maar op jeugdige leeftijd met zijn ouders naar Canada geëmigreerd. Voor hij naar Jamaica kwam, had hij tien jaar in Kenia gewerkt.

“Kijk,” zei hij grijnzend. “Noord Amerikanen en Noord Europeanen gaan er a priori van uit, dat de rest van de wereld achterlijk is, en dus wordt voetstoots aangenomen dat een klein eiland als Aruba ook achterlijk moet zijn. Zo simpel is dat!”

Zo simpel is dat inderdaad. We hebben dat bij herhaling moeten ervaren bij de ontwikkeling van de dienstverlening aan blinden en slechtzienden op Aruba, ook vanuit Nederland, de goeden - zoals het CGL - vooral niet te na gesproken. Een van de meest ergerlijke gevallen deed zich voor toen wij, in 1977 de U allen welbekende CGL-medewerker Jules van der Veldt, in het kader van de technische bijstand naar Aruba lieten komen om ons te helpen bij de start van het eerste gesproken weekblad in het Caribische en Latijns-Amerikaanse gebied. De Gelderlander publiceerde, naar aanleiding daarvan, toen een venijnig stukje over

“gekonkel van vriendjes op kosten van de Nederlandse belastingbetaler.”

De stichting Blindenzorg Aruba heeft onder die naam niet lang bestaan. Minder dan een jaar na de officiële oprichting werden de statuten al gewijzigd, waarbij onder andere de naam veranderde in *Fundashon Arubano di esnan Visualmente Inkapasitá*, - Arubaanse Stichting van Visueel Gehandicapten - afgekort tot het acroniem "FAVI". Behalve het afdanken van die oude Nederlandse naam, werd ook de paternalistische attitude die aan de oorspronkelijke stichting kleefde aan de spreekwoordelijke kapstok gehangen en werd het vaandel van de verzelfstandiging en integratie van het individu hoog in top gehesen.

Een intensieve publiciteitscampagne bereikte in vrij korte tijd op dit kleine eiland een groot deel van de bevolking, zodat vandaag de dag weliswaar maar weinigen kunnen vertellen waar die letters F.A.V.I. voor staan, maar iedereen weet wat de FAVI is en doet en waar ze voor staat.

Een bekende zakenman, toen voorzitter van de Aruba Lions Club, vertelde mij eens, toen we samen naar de televisie studio reden, dat dankzij de FAVI ook de pure liefdadigheids attitudes van zijn mede Lions sterk ten goede veranderd waren.

De FAVI is, in de loop der jaren, met behulp van deskundigen van overal - uit de Verenigde Staten, Canada en Nederland en zelfs uit Colombia - uitgegroeid tot een professionele dienstverlener aan blinden en slechtzienden, van babies en hun ouders, tot hoogbejaarden en hun familie.

Men zal zich afvragen waarom Colombia. Wij kwamen er, na een eerste kennismaking achter, dat het INCI - het *Instituto Nacional de los Ciegos* in dat land - al vele jaren vóór Nederland een uitgebreid programma voor geïntegreerd onderwijs op het platteland in uitvoering had en dat was precies waar de FAVI behoefte aan had, omdat je - afgezien van de vraag wat het beste is - nu eenmaal voor het kleine aantal kinderen op een klein eiland als Aruba geen aparte school kunt oprichten. Om het programma voor geïntegreerd onderwijs zo goed mogelijk op te zetten, legden we eveneens in Boston contact met Sherry Rainor, een deskundige op het gebied van blinde peuters en kleuters, zelf moeder van een blindgeboren

dochter, die toen verbonden was aan de Perkins School for the Blind. We haalden haar naar Aruba en daar hebben we nooit spijt van gehad.

Overigens had de FAVI van het begin af, ook uitstekende relaties met Nederlandse instellingen als het CGL en het toenmalige AIB in Amsterdam en nu met het Loo Erf in Apeldoorn. Het CGL, met Louis de Vos aan het hoofd, en de Nederlandse Stichting Blinden Belangen, met Hil Delver in het bestuur, hielpen de FAVI bij de opzet van het eerste gesproken weekblad Sinta en in 1981 waren het de heren Louis de Vos en Hil Delver, aangevuld met ex-FAVI bestuurder Jan Veneman, die in drie maanden tijds meer dan het benodigde bedrag fourneerden voor de bouw van het FAVI kantoor.

Maar kom, in mijn eerst volgende aflevering moest ik eerst maar eens iets vertellen over dit kleine, autonome landje binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Want ondanks de steeds toenemende bekendheid ervan blijven er over ons *Aruba dushi tera*" - Aruba lief land - hardnekkige misverstanden bestaan. Tot volgende maand dus.

LAND VAN IMMIGRANTEN

Aruba heeft zich, om twee belangrijke redenen, een grote bekendheid verworven in Nederland. De eerste was de strijd van een groot deel van de Arubaanse bevolking, onder leiding van wijlen Betico Croes, om voor hun eiland de zogeheten *status aparte* te verwerven, een strijd, die al dateerde van 1948 en die culmineerde met de invoering van de *status aparte* op 1 januari 1986.

De tweede reden ligt in de catastrofale economische crisis die het eiland trof in 1985, toen de Lago Oil and Transport Company van EXOM -tijdens de tweede wereldoorlog de grootste en belangrijkste olieraffinaderij ter wereld - zijn deuren sloot. Op dat moment viel maar liefst 40 percent van het inkomen van het eiland weg, een ramp, vergelijkbaar met het plotseling sluiten van alle industriële activiteit in het hele Botlek gebied in Nederland.

De eerste autonome regering van Aruba, onder aanvoering van premier Mr. Henny Eman, kleinzoon van de eerste paladijn van de *status aparte*, ook Henny Eman geheten, had geen alternatief dan een riskant waagstuk uithalen om het eiland uit de crisis te halen. Premier Henny Eman en zijn ploeg riskeerden voor het kleine landje enorme bedragen in overheids garanties voor de bouw van nieuwe hotels en andere toeristische accommodaties. Er gingen er inderdaad enkele mis, doordat mafiose figuren het snelle geld roken en anderen dachten voor een dubbeltje op de eerste rang terecht te kunnen komen. Maar al met al voltrok zich in recordtijd een klein *Wirtschaftswunder*.

In 1985 vertrokken er zo'n tienduizend bewoners van het eiland om elders - vooral in Nederland - nieuw emplot te vinden. Aruba bleef achter met minder dan 60 duizend inwoners, waarvan een groot deel werkeloos was geworden. Nu, dertien jaar later, heeft het eiland misschien wel honderdduizend inwoners. Het preciese aantal is onbekend, omdat er wellicht zo'n tienduizend illegalen bij zijn. Er bestaat geen werkeloosheid. Heel wat mensen ergeren zich eraan dat je op straat, in winkels en restaurants meer Spaans hoort praten dan papiaments en dat je door Spaanstaligen wordt bediend, die het Papiaments niet of nauwelijks machtig zijn, laat staan Engels of Nederlands. Ze komen overal vandaan: vooral uit Colombia (de grootste groep), Venezuela, Ecuador, Peru, de Dominicaanse Republiek, en veel uit Haiti. Die laatsten zijn natuurlijk niet spaans-sprekend. Hun moedertaal is Créole, dat op het Frans is gebaseerd, en omdat niemand het verstaat, zijn zij gedwongen zeer snel Papiaments te leren.

Nederlanders hebben nogal eens de neiging om Aruba te vergelijken met Texel. De enige overeenkomst echter is, dat beide eilanden zijn en dat voor beide het toerisme een belangrijke bron van inkomsten is. Maar daar houdt het dan ook mee op. Aruba werd, met Bonaire en Curaçao dit jaar precies 500 jaar geleden ontdekt door Spaanse zeelieden die ze op hun kaarten aantekenden als *Islas inútiles* - nutteloze eilanden. Er woonden toen een handjevol indianen op het eiland, die later door de Spanjaarden werden weggevoerd naar Hispaniola om er in de goudmijnen te werken. Die Spanjaarden hadden niet in de gaten dat er op Aruba zelf ook goudlagen aanwezig waren.

Dat ontdekten de Nederlanders, die het eiland in 1642 in bezit

namen, en die al snel gevolgd werden door avonturiers van overal. Er waren toen alweer indianen op Aruba gekomen van de Venezolaanse overwal, waar Aruba slechts 39 kilometer vandaan ligt. Die mengden zich vlot met de Europese kolonisten. Van die tijd af is Aruba feitelijk altijd een eiland van immigranten geweest. De Arubanen zijn er trots op dat ze afstammen van wel 40 verschillende nationaliteiten.

Toen de LAGO zich eind jaren twintig op Aruba vestigde, groeide de bevolking ook in recordtijd tot vele malen de grootte van ervoor. Ze kwamen van heinde en verre, zelfs uit Madeira en Libanon, maar vooral van de andere Antilliaanse eilanden en uit de toen nog Britse kolonies in het oost

Caribische gebied en uit Suriname.

Vijftien jaar geleden bevonden zich op Aruba zegge en schrijve drie filippino's, één pastoor en twee vrouwen die in Nederland met Arubanen getrouwd waren. Nu zijn er meer dan twee duizend, de achthonderd contract-arbeiders bij de Coastal Olieraffinaderij niet meegerekend. Er zijn alleen al tien Filippijnse priesters werkzaam.

Het toerisme bloeit op Aruba, dankzij de kilometers lange, bijna hagelwitte stranden langs de westkust, het zalige tropische klimaat, waarin de warmte vrijwel het hele jaar door wordt verfrist door de Noord-Oost passaat, de groen-blauwe Caribische zee, de prachtige koraal-riffen, waarvoor, langs de kusten, mangrovebossen groeien en de ruwe noord-oost kust, waar de branding dag in, dag uit, uur in, uur uit op de rotsen kapotslaat, zodanig zelfs dat er verschillende natuurlijke bruggen zijn ontstaan, waarvan één heel grote, waar alle toeristen uit de hotels met touringcars of jeep-caravanen naar toe gebracht worden. En wie het niet durft te wagen met aqualongen de diepte van de zee in te gaan, kan, sinds enkele jaren met een speciale duikboot á raison van 72 Amerikaanse dollars een uur lang de koraalriffen en vissen vanaf een diepte van 50 meter bewonderen. en Engelse vriendin van ons, vond die ervaring de hoge prijs wel waard.

De toeristen komen ook, omdat Aruba het geluk heeft buiten de orkaangordel te liggen, en ook voor de dertien casino's. Maar vooral ook, zoals menige Amerikaanse bezoeker grif kwijt wil, "omdat Arubanen zo vriendelijk zijn, en omdat je op Aruba zonder enige angst te hebben, alleen over straat kunt lopen". Er zijn er, vooral ouderen, die al meer dan twintig jaar lang ieder jaar naar Aruba terugkomen.

Het is dan ook, vooral in de weekeinden, op de Koningin Beatrix Luchthaven een drukte van jewelste, zodanig zelfs, dat het al meerdere malen is voorgekomen, dat de luchthaven autoriteiten via radio en TV lieten omroepen dat passagiers voor de KLM-vluchten alsjeblieft thuis afscheid zouden nemen. In de weekeinden vliegen de charters uit de Verenigde Staten, Canada en zelfs Brazilië af en aan, naast de vele lijnvluchten, zoals van de KLM, - bijna dagelijks twee - American Air-lines - dagelijks drie - Air ALM

en Air Aruba - zes tot acht per dag - Aeropostal en Acerca (uit Venezuela) - meerdere per dag - en wekelijks meerdere vluchten uit Trinidad, Suriname en Colombia.

Ook verschillende Nederlandse commerciële televisie omroepen hebben Aruba ontdekt als ideale plaats om amusementsprogramma's op te nemen, compleet met mooie meiden aan het strand in minuscule bikini's die ze dan wel zelf meebrengen - die mooie meiden, bedoel ik - en menig onnozel quizz-programma in Nederland - hier noemen we dat nog gewoon *hersengymnastiek*, omdat er geen Papiaments woord voor bestaat - heeft al een reisje naar Aruba als hoofdprijs gehad. Ze zijn natuurlijk allemaal hartelijk welkom, want we leven ervan.

Het enige waar Arubanen een gruwelijke hekel aan hebben, is dat ze in Nederland over één kam worden geschoren met Antillianen, waarbij het woord *Antillianen* feitelijk staat voor Curaçaoenaars.

3

EIGENTIJDSE ONTWIKKELINGEN

Het is fascinerend om waar te nemen hoe moeilijk het is voor personen en instellingen uit wat men noemt de "Eerste en "Tweede Wereld" zich los te maken van hun eigen historische, culturele en economische achtergronden, als zij zich gaan bezighouden met ontwikkelingswerk in wat dan heet "de Derde Wereld". In een toespraak die ik eens hield voor een internationaal congres op Barbados, heb ik gezegd dat de uitvinder van die term moet worden veroordeeld tot eeuwige vergetelheid . Maar daarmee blijft de term wel onuitroeibaar, ook al wordt de wereld steeds meer een "global village", zoals Marshall MacLuhan dat heeft genoemd in zijn "Gutenberg Galaxy". De ontwikkeling op het gebied van de dienstverlening aan visueel gehandicapten op de Nederlandse Antillen en Aruba, is een goed voorbeeld van bovenstaande bewering. Ere wie ere toekomt, het was wijlen Cor van den Brink, toen secretaris van de Nederlandse Blindenbond, die de eerste stoot gaf. Op zijn reis naar Suriname deed hij, op verzoek van de Antilliaanse regering - waar Aruba ook nog bij hoorde - ook Curaçao en Aruba aan en legde daar de nodige contacten om het werk op gang te brengen. Zijn idee: een soort pendant van de toenmalige Nederlandse Blindenbond voor de Nederlandse Antillen, met afdelingen op de verschillende eilanden.

Helaas voor hem werkte dat niet. Afgezien nog van de historische en culturele verschillen met Nederland aan de ene kant en de eilanden onderling aan de andere kant, maakte alleen al de zeer kostbare verbindingen tussen de eilanden een dergelijke organisatie onmogelijk. De afstand tussen Curaçao en Aruba is vergelijkbaar met de afstand van Amsterdam naar Nijmegen. Alleen, er ligt geen weg of brug tussen en er rijden geen treinen! De enige

bruikbare verbinding gaat door de lucht, met alle consequenties van dien: hoge kosten, lange wachttijden voor vertrek, flinke afstanden van vliegveld naar bestemming, en ... telkens passeren van immigratie en douane! Dat was al zo toen Aruba nog staatkundig bij de Nederlandse Antillen hoorde. Een dagje op en neer van Aruba naar Curaçao is een kostbare en vermoeiende aangelegenheid.

En toch ontstond er op Curaçao een "vereniging" á la Nederlandse Blindenbond, waar niemand lid van werd, zodat men in arren moede iedere visueel gehandicapte maar automatisch tot lid bombardeerde en omdat leden nu eenmaal contributie moeten betalen en dat niet deden, werd die contributie maar jaarlijks kwijtgescholden. Dat is het soort oplossing, waar Antillianen meesters in zijn.

De Curaçaoënaars hadden namelijk wel oren naar het idee van een nationale organisatie met eilandelijke afdelingen en noemden hun instelling dan ook: *Sociedat Nashonal pa Siegunan* - nationale vereniging

voor blinden. De Arubanen verwierpen dat idee zonder meer. Ze hadden al moeite genoeg met de staatkundige overheersing door de bevolking van Curaçao, - die nu eenmaal ver in de meerderheid was - om zoiets ook nog in de particuliere sector te accepteren en bovendien zagen ze weinig in de verenigingsvorm, die op onze eilanden überhaupt niet best functioneert. Dus werd het een zelfstandige stichting die slagvaardig aan het werk ging.

Een geheel ander voorbeeld van een misplaatste zucht naar weldadigheid vanuit Nederland deed zich voor tijdens het roemruchte jaar der gehandicapten. Een zeer welwillende heer in, als ik mij goed herinner, Lelystad, publiceerde een oproep in Nederland om geld in te zamelen om het gehandicaptenwerk op de Nederlandse Antillen "*op Nederlands niveau te brengen*". Met andere woorden: de goede man ging er zonder meer van uit dat er geen beter dan het Nederlandse niveau bestond in de wereld. We schreven, namens enkele instellingen hier een vriendelijke brief aan hem met het verzoek eerst contact op te nemen met de verschillende instellingen die al jarenlang werkzaam waren in de dienstverlening aan gehandicapten en gaven hem daarbij een hele lijst met namen en adressen. En dat was het dan. We hebben nooit meer iets van hem gehoord.

Tijdens de snelle ontwikkeling van de FAVI op Aruba, werden wij, ook door de Arubaanse overheid meer en meer betrokken bij buitenlandse bezoekers, omdat de overheid al gauw door had dat wij er onorthodoxe ideeën op nahielden, die haar konden steunen in het afhouden van klakkeloze transplantatie van buitenlandse systemen in onze gemeenschap. Toen er dan ook onverwacht een Caribische vertegenwoordiger van de ILO - de International Labour Organization - op Aruba verscheen, werden wij telefonisch gevraagd om naar het bestuurskantoor te komen om met de man te praten. Het bleek een Engelsman te zijn, op middelbare leeftijd, die een pleidooi hield voor de oprichting van een sociale werkplaats. In aanwezigheid van de gedeputeerden - zeg maar: wethouders - raakte ik in heftig debat met hem, omdat wij er binnen de FAVI inmiddels toe waren gekomen dergelijke, uit het verleden stammende Europese en Noord Amerikaanse instellingen af te wijzen. Hij, Mr. Philips, bracht ons overigens wel in contact met de Caribbean Council for the Blind. Zijn idee was, dat sociale werkplaatsen als doorgangshuis moesten functioneren voor integratie in het normale arbeidsproces. Toen ik hem voor de voeten wierp dat de Engelse *Remploy Shops* ook met die opzet waren opgericht, maar doodeenvoudig niet als zodanig functioneerden, ontkende hij dat.

Later, toen we inmiddels een zeer actief lid van de Caribbean Council for the Blind waren geworden, ontdekten wij, dat op de voormalige Britse eilanden als Trinidad, Jamaica, Antigua, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines overal sociale werkplaatsen voor blinden waren, waarin, zoals wij dat noemden, mensen werden weggestopt, om er wat vrij nutteloos werk te verrichten, teneinde voor een minimale bijstandsuitkering in aanmerking te komen.

Wij hebben er dan ook hard aan meegewerkt om een programma voor "self employment" en hervorming van de sociale werkplaatsen doorgevoerd te krijgen. Het uitgangspunt was daarbij dat sociale werkplaatsen die niet tot rendabele bedrijven konden worden omgevormd, zouden moeten verdwijnen. Of dat overal gebeurd is, betwijfel ik. Ik heb er op dit moment geen zicht meer op.

Ook uit Amerika komen vaak typisch Amerikaanse ontwikkelingsideeën, die wij, tot hun grote ergernis maar niet willen uitvoeren. Een

Amerikaanse vriendin van ons, doctor in de orthopedagogiek, gespecialiseerd in meervoudig gehandicapten, Dena Gruman, toentertijd

nationaal consulent voor buitengewoon onderwijs van de American Foundation for the Blind, zag, toen wij haar naar Aruba hadden gehaald om haar expertise, dat er op ons eiland overal sisal in het wild groeit. Daar werd ze helemaal lyrisch van. Ze had namelijk in Kenia gewerkt en daar maakten ze van sisal zulke prachtige tassen en hoeden en dat moesten wij ook doen. Hoe wij haar ook probeerden te overtuigen, dat je op Aruba eenvoudig met handenarbeid niet kunt concurreren met de uiterst goedkope producten uit Colombia, Bolivia, Peru en Ecuador, zij hield vol dat we het moesten proberen. We hebben dat tot haar grote teleurstelling niet gedaan. Voor de handenarbeid therapie kochten we liever de materialen in plaats van ze zelf te gaan kweken en snijden.

CARIBISCHE REISPERIKELLEN

Toen mijn mede-FAVI-bestuurder Roly Sint Jago en ik in het vliegtuig zaten van Cayman Air, net opgestegen van de internationale luchthaven van Miami, om ons over Cuba vliegend naar Grand Cayman te brengen, werd, zoals te doen gebruikelijk, het hele veiligheidsverhaal bij een eventueel ongeluk afgedraaid, over zwemvesten, nooduitgangen en zuurstofmaskers. Daarna kwam er een nogal opgewonden steward naar ons toe, en bezwoer Roly, dat hij mij al die voorschriften ook moest uitleggen.

Ik gaf Roly daar geen kans voor, en antwoordde de brave jongeman: “Meneer, ik heb al die onzin al ik weet niet hoeveel keer aangehoord, en mijn oren zijn nog steeds heel goed, hoor.”

Wij waren op weg naar het jaarcongres van de Caribbean Council for the Blind, waar we beiden bestuurslid van waren namens de FAVI op Aruba. Het werd dat jaar georganiseerd door de Cayman Islands’ Lions Club, en aangezien die jongens behoorlijk in de slappe was zaten, werden we ondergebracht in een duur hotel op Grand Cayman. Onze kelner, die avond, bleek een Duitse jongeman te zijn, die al werkend rond de wereld zwierf.

“Also Ihren Heimat ist die Ferne.” merkte ik op.

“Ja,” zei hij, *“aber singen kann ich es nicht.”*

de Cayman Eilanden - 3 stuks - hebben 20 duizend inwoners, meest van Schotse komaf, en 375 offshore bankkantoren. We zagen er zelfs een van de Bank of Shanghai. Het is nog steeds een Britse kroonkolonie die ten zuidwesten van Cuba ligt en ten noordoosten van Jamaica. De bevolking betaalt geen belasting en de lonen liggen er hoog. De prijzen overigens ook, ontdekten wij, toen we na aankomst in het stadje een broodje kochten.

Zo'n vergadering van de CCB is een ervaring op zich, door de gemoedelijke, zelfs vrolijke en gezellige sfeer. Er wordt, bij alle ernstige toespraken en discussies ook veel gelachen. De eerste die ik meemaakte was in 1984 op Barbados. Om daar te komen was ook een opwindende ervaring. Barbados ligt eigenlijk buiten het Caribische gebied in de Atlantische Oceaan. Het heeft 250 duizend inwoners, die apetrots zijn op wat zij noemen hun "*little England*". Ondanks dat de bevolking voor 95 percent zwart is, gedragen ze zich inderdaad als Engelse lords and ladies.

Ik reisde op een gedoneerde ticket van British West Indies Airlines, in het Caribisch gebied algemeen aangeduid als "bee wee". Mijn zwager, toen voorzitter van de FALPA, de stichting die zich op Aruba bezighoudt met gesproken tijdschriften, reisde op een normaal gekochte passage.

Op de luchthaven van Port of Spain, Trinidad - Piarco genaamd - aangekomen, kregen we te horen dat het toestel dat ons naar Barbados moest brengen nog in Canada stond met motorpech. "B.W." (bie-wie) zette daarom de passagiers over op een toestel van American Airlines, maar mij werd verteld:

"Dat vrije ticket van U nemen ze niet over."

Volgens de vriendelijke creoolse juffrouw achter de balie zou het wel tien uur 's avonds worden voor ik door kon. Mijn zwager was gelukkig zo solidair om dan ook maar achter te blijven en omdat de jongedame best begreep dat het geen lolletje was om van tien uur 's ochtends tot tien uur 's avonds op het vliegveld rond te hangen, schreef ze een briefje uit, en wees ons een taxi die ons naar een hotel bracht, waar we op kosten van de maatschappij konden slapen, rusten, baden, eten en drinken. Uiteindelijk arriveerden we om twee uur 's nachts op Barbados.

De terugreis, een week later, was zo nodig nog enerverender. Om onze aansluiting naar Curaçao te kunnen halen, kochten we twee enkele reis-tickets naar Trinidad met de LIAT - de "*Leeward Islands Air Transport*" - die met kleine propellervliegtuigen de verbindingen tussen de Oost Caribische eilanden onderhoudt. Na een tussenlanding op Grenada kwamen we in Port of Spain aan en bij de incheck balie gekomen, zei de hindoestaan die er achter stond, doodleuk, dat het vliegtuig helemaal vol zat en er dus geen plaats was voor vrije tickethouders.

Men zal zich kunnen voorstellen dat ik zowat uit mijn vel vloog, temeer, omdat er maar één vlucht per week naar Curaçao was, toentertijd. Met een hele rij andere passagiers achter ons, ontbrandde er tussen die coolie boy - zoals ze hindoestanen daar noemen - en mij een nogal hoog oplopend twistgesprek, waarbij ik hem aan zijn verstand probeerde te brengen dat je een internationale blindenorganisatie geen vrije tickets cadeau doet die alleen maar geldig zijn als er plaats is. Maar hij was onvermurwbaar en zelfs gewoon bot.

Op het kabaal kwam er een creoolse meneer uit een kantoor om te vragen wat er aan de hand was; hij bleek de manager te zijn en hij nam ons mee naar binnen met de opmerking "*I have my discretions.*", wat zoveel wil zeggen als "*Ik weet meer dan hij, maar dat mag hij niet weten.*"

Een ander wel grappig geval deed zich voor toen ik, samen met mijn mede-FAVI- en CCB-bestuurder Roly Sint Jago terugkwam van het eiland Antigua, waar het kantoor van de CCB gevestigd is. We vlogen met American Airlines van Antigua naar Puerto Rico en daar was men er niet in geslaagd de slurf op de goeie hoogte te krijgen met de vliegtuigdeur. We moesten ongeveer een halve meter omlaag stappen.

"Steek je stok uit." zei Roly toen we bij de deur aankwamen. Dat deed ik en veroorzaakte daarmee een kleine paniektoestand. Drie leden van het cabinepersoneel stoven op mij af, maar voor ze mij konden grijpen waren wij er al uit en marcheerden lachend door de slurf op weg naar onze aansluiting met een ander AA-vliegtuig naar Aruba.

Zo erg als Aubrey Webson heb ik het nog nooit meegemaakt. Aubrey - een Antiguaanse blinde jongeman, was directeur van het CCB bureau. Op een goeie dag, toen hij op het vliegveld van Kingston, Jamaica aankwam, werd hij onder aan de vliegtuigtrap opgewacht door een juffrouw met een rolstoel! Nu is Aubrey niet voor een gat gevangen; dus hij pakte de juffrouw met beide handen om haar middel en zette haar in de rolstoel en begon het ding te duwen met de opdracht:

“Zeg maar links of rechts.”

Nee, neem dan de ervaring van Arvell Grant. Arvell, een zeer slechtziende Jamaicaan, ook bestuurslid van de CCB en van de Jamaica Society for the Blind, had op het vliegveld van Miami twee trappen beklommen om bij de in-check balie van Air Jamaica te komen. Daar werd hem door een landgenoot achter de balie verteld dat hij moest wachten, omdat ze een rolstoel voor hem moesten halen.

Nu is Arvell, voor een Jamaicaan, een bijzonder aardige en vrolijke vent, maar dit was hem toch te gortig. Op zijn mededeling dat hij geen rolstoel nodig had, zei de employé van zijn bloedeigen nationale trots, Air Jamaica, dat ze geen zin hadden hem de trappen af te dragen.

Dat deed het! Met enorme krachtsinspanning wist Arvell zich ervan te weerhouden om over de balie te springen en de jongeman een hardhandig lesje te leren.

“Hoe denk jij, verdomme, brulde hij “dat ik hier boven ben gekomen?”

PUERTO RICO 1

“*Esto es un puerto rico!*” - Dit is een rijke haven! - zou de Spaanse conquistador Juan Ponce de León hebben uitgeroepen, toen hij, in 1508 namens Spanje het eiland in bezit nam, dat de er wonende indianen “Borinquen” noemden. De huidige bewoners, voornamelijk blanke afstammelingen van de Spaanse kolonisten, zo’n vier miljoen in getal, noemen zich daarom nog graag “*Boricuas* en zingen over hun “*Borinquen querida*” - geliefd Borinquen, ook al hebben de indianen de Spaanse kolonisatie niet overleefd. Toen mijn vrouw en ik er voor het eerst voet aan wal zetten - figuurlijk althans, want we stapten uit een vliegtuig - werden ook wij heel snel verliefd op dit eiland en zijn aardige, vriendelijke en zeer beslist intelligente bevolking.

Vooraf het oude San Juan, de hoofdstad, is een plaats die je onweerstaanbaar telkens opnieuw aantrekt, al kon mijn eega haar misnoegen niet onder stoelen of banken steken, toen we in het fort “El Moro” bij tentoongestelde voorwerpen en tekeningen lazen dat hollands zeevaarders in de achttiende eeuw de klokken uit de kerktorens van San Juan hadden geroofd om ze om te smelten en er kanonnen van te maken. We waren in gezelschap van Carmencita, een buitengewoon knappe jonge Portorikeinse - knap zowel van uiterlijk als wat haar intelligentie betrof, want ze was pas cum laude geslaagd voor haar licentiaat (in Nederland vergelijkbaar met doctorandus), in orthopedagogiek. Zij en haar verloofde, moesten hartelijk lachen om de uitbarsting van mijn vrouw en ze namen ons mee naar een “*guagüita*” {spreek uit: gwagwita} om een drankje te kopen. Een “*guagüita*” bleek een bestelwagen busje te zijn, en dat hadden we kunnen weten, omdat we regelmatig met grote “guaguas” - auto-bussen - door de stad reden. Ondanks onze uitstekende beheersing van de Spaanse taal, hadden we met dat soort woorden af en toe wel problemen.

“Wij spreken helemaal geen Spaans.” lachte Dr. José Santana. “Wij spreken “Spanglish.”

Het was Larry Campbell geweest, de indertijd de wereld rondreizende consulent van Helen Keller International in New York, die mij de naam van José Santana had gegeven en vertelde dat we hem op de Universidad de Puerto Rico in Río Piedras konden vinden. En het was dr. Santana geweest, die de knappe “licenciada” Carmencita met haar verloofde op ons pad had gestuurd en later nog een “licenciado” van hem, met zijn vriendin.

Vlak buiten het hotel aan de Avenida Ponce de Leon, waar wij logeerden, stopten een heleboel “guaguas” en op één daarvan stond: “Río Piedras” en dus stapten we in en reden, voor een kwartje van een dollar, die men daar “peso” noemt en het kwartje “peseta” - in zo’n drie kwartier naar het noorden en zagen ineens, vlak voor het eindpunt, de ingang van de universiteits campus. En daar vonden we, na enige navraag de blinde Dr. José Santana, docent orthopedagogiek, met specialisatie voor visueel gehandicapten.

De enige blinde Portorikein die het tot wereldfaam heeft gebracht

is echter niet dr. José Santana, maar José Feliciano. José Santana bleek een bijzonder sympathieke, vriendelijke en humoristische man te zijn. Hij had zijn doctorstitel gehaald aan de beroemde Columbia University in New York. Ik heb hem later nog herhaalde malen ontmoet, op Puerto Rico zelf, maar ook op Barbados, waar ik samen met hem resumé’s moest maken van een aantal voordrachten, van een der congresdagen. Dat gaf bij één daarvan aanleiding tot grote hilariteit. Het was een inleiding van de blinde directeur van het blindeninstituut te Santa Cruz, op Trinidad, wiens naam ik zelfs kwijt ben. Toen ik José Santana vroeg wat hij daarvan had aangetekend, zei hij: “De titel”.

“Die was inderdaad indrukwekkend,” erkende ik, “maar wat hij verder in de drie kwartier, dat hij het woord voerde, heeft gezegd, weet ik ook niet.”

“Maar hij deed het wel in een Engels, alsof hij net van de Universiteit van Oxford of zo was gekomen.” zei José Santana. De barbadiaanse jongedame die ons assisteerde als secretaresse, lag krom, maar ze kon het toch niet hebben, dat we niets wisten om op te schrijven, zodat ik de opname die ik met mijn memorecorder had gemaakt, maar afdraaide, om er hier en daar een woord uit te pikken.

In zijn eigen voordracht daar op Barbados, waarbij iedereen aan zijn lippen hing, en bij wijlen gierde van het lachen, had José Santana het onder andere over de attitudes van zienden ten aanzien van blinden. In stomme verbazing had eens iemand tegen hem gezegd: “Wat! U bent getrouwd en hebt kinderen?” “Ja, moet je horen,” had hij geantwoord, “kinderen krijg je niet door visuele gemeenschap.”

Dr. José Santana was, behalve docent aan de universiteit, ook de motor achter een zeer goed functionerende oudervereniging van ouders van doof-blinde kinderen, die vanuit hun vereniging een school voor doof-blinde kinderen leidden. Van het blindeninstituut in Santurce - een voorstad van San Juan, genaamd “Loaíza Cordeero” had hij geen hoge pet op. Wij bezochten dat instituut, maar omdat het vakantietijd was viel er weinig te beleven. De vrij ongeïnteresseerde directrice, die wij er aantroffen, kon ons alleen maar vertellen dat ze alle materialen kregen van het “American Printing House for the Blind” in Louisville, Kentucky. Toen ik Santana vroeg of het de moeite waard was dat wij vanuit Aruba onze leerkrachten er stage zouden laten lopen wilde hij eerst niet antwoorden, maar gaf daarna in bedekte termen te verstaan, dat dat weinig zin had. “Het is zo’n typisch Amerikaanse openbare school.” zei hij, veronderstellend dat we daarmee wel genoeg wisten.

Portorikeinen leven in een ononderbroken identiteitscrisis. Ze worstelen met drie identiteiten: aan de ene kant voelen ze zich Latijns-Amerikanen, aan de andere kant willen ze dolgraag Caribisch zijn, maar ze kunnen Amerika niet loslaten, want daar komt een groot deel van hun welvaart vandaan. Ik zei hem dat, aan het eind van een groot congres over gehandicapten problematiek in het Caribisch gebied, dat in het Conventiecentrum in Condado - een ander voorstadje van San Juan - plaatsvond, en waar ik me gruwelijk heb geërgerd aan het feit dat het geen Caribisch maar een Amerikaans congres was. Ik was overigens niet de enige die mij daaraan stoorde.

José Santana lachte hartelijk. “Wat wil je?” vroeg hij. “Wiens brood men eet...., nietwaar?”

Mijn eigen inleiding op dat congres kreeg dan ook een warm onthaal, omdat ik juist de plichten van de visueel gehandicapten zelf aan de orde stelde tegenover de

Amerikaanse *blind power* mentaliteit. Toen ik die toespraak later publiceerde in het maandblad Caribbean Vision, van de Caribbean Council for the Blind, dat ik drie jaar lang redigeerde en zowat op m'n eentje moest volschrijven, werd juist de tekst van die inleiding overgenomen in het blad van de Canadian Council of the Blind en schreef de toenmalige directeur van de Canadian National Institute for the blind, Bob Storey mij dat hij de tekst had gecopiëerd en aan alle afdelingshoofden van de CNIB had gestuurd.

Dat geeft de burger moed, nietwaar?

PUERTO RICO 2

Als je voor het eerst op Puerto Rico bent - ik ben er inmiddels vier keer geweest - en je wandelt 's avonds buiten, of zit even 's avonds op het balkon van je hotelkamer, dan luister je verbaasd naar een regelmatig herhaald soort helder fluitend geluid, dat bij navraag van boom-kikkertjes afkomstig blijkt te zijn. Ze worden *coquí* genoemd en dat is ook ongeveer een imitatie van het geluid dat ze voortbrengen. De *coquí* is het nationale symbool van Puerto Rico.

Puerto Rico is een van de grote Antillen. Het is een vrij rechthoekig eiland, dat van oost naar west 160 kilometer lang is en van noord naar zuid 55 kilometer. Het wordt doorsneden door een bergketen, de Cordillera Central, waarvan de hoogste piek 13 honderd meter hoog is. In de *Sierra de Luquillo* ligt een tropisch regenwoud van 116 vierkante kilometer.

Tot 1898 was Puerto Rico een Spaanse kolonie. In 1898 ging het in Amerikaanse handen over en honderd jaar later, in 1998, stemde de portorikeinse bevolking, in een referendum, vóór handhaving van de zogenaamde *Estado Libre Asociado* - een soort gemenebest verhouding met de Verenigde Staten en verwierp daarmee zowel het idee om de 51ste staat van Amerika te worden als het idee om onafhankelijk te zijn. Het onderwijs staat er op hoog peil; het eilandsbestuur besteedt een derde van zijn begroting aan onderwijs. Vandaar ook, dat Portorikeinse immigranten in de Verenigde Staten het in het algemeen zeer goed doen. Ze kunnen zich vrij in Amerika vestigen, omdat ze

Amerikaans staatsburger zijn. Er wordt wel beweerd dat er evenveel portorikeinen in New York wonen als in San Juan. San Juan heeft ruim een half miljoen inwoners. Ponce, de tweede grootste stad, op het noordelijk deel van het eiland, heeft een kwart miljoen inwoners. Puerto Rico herbergt ook de grootste radiotelescoop ter wereld, zo'n vijftien kilometer buiten de stad Arecibo.

Tijdens het tweede internationale symposium over visueel gehandicapte peuters en kleuters, dat in 1983 op Aruba plaats had, hadden we tien portorikeinse meisjes, allemaal studentes van dr José Santana, gratis ondergebracht op veldbedden in het FAVIkantoor en twee jongens bij particulieren. Met verschillende van die meisjes hebben we nog lang contact gehad en één van hen stuurde ons een paar jaar later een trouwkaart. Helaas konden we er toen niet naar toe.

Overigens schitterde Nederland op dat symposium door afwezigheid. Er waren uit Europa wel deelnemers uit Engeland, Schotland, België, Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Zweden, Finland, Frankrijk en Spanje.

Tijdens mijn vierde bezoek aan Puerto Rico, voor mijn vrouw haar tweede, bezochten we ook het revalidatiecentrum voor blinden en slechtzienden in Santurce. Tot onze stomme verbazing was daar toen geen enkele cliënt aanwezig, zodat we een paar uur gezellig hebben zitten praten, onder het genot van een kopje heerlijke portorikeinse koffie, - volgens mij is er geen betere koffie dan Portorikeinse! - met de directeur en één van zijn revalidatie medewerkers, die daar, naar haar zeggen, ook de optacon-training verzorgde. Ze veronderstelde dat ik daar wel een proefje mee wilde nemen, en was nogal verbaasd te horen dat ik al sinds 1979 een geroutineerde optacongebruiker was.

Vandaar gingen we weer naar Río Piedras om José Santana te bezoeken, die net bezig was met enkele studenten te trainen in het gebruik van de brailleer machine. Hij moest hartelijk lachen toen ik hem vroeg waarom het revalidatiecentrum geen

cliënten had.

“Dat heeft een beetje te maken met het feit dat het vakantietijd is, maar niet alleen.” lachte hij, maar weigerde verdere uitleg te geven, hoewel hij de directeur van het centrum wel een geschikte vent vond.

Dr. Santana vertelde ons trots dat hij, na lang soebatten, de universiteit zo ver had gekregen om een “Kurzweil Reading Machine” voor hem en zijn blinde studenten aan te schaffen á raison van 12 duizend dollar, plus twee duizend dollar voor een extra Spaanse taalmodule. Daardoor was hij in staat snel toegang te krijgen tot literatuur die hij voorheen alleen met mondjesmaat en vertraagd kon verwerven, via de openbare leeszaal, die het op zijn beurt van de Library of Congress in Washington ontving.

Hij nam ons mee naar het bureau van dr. Joe Carroll, een lichamelijk gehandicapte docent psychologie, die ons vol trots zijn computer met aangekoppelde Echo spraak synthesizer demonstreerde. De Echo is de goedkoopste spraak synthesizer, (net 250 dollar) maar hij werkt alleen op Apple computers. Het geluid is wat blikkerig, maar uitstekend verstaanbaar.

Dr. Joe Carroll was, zoals zijn naam al aangeeft, een Amerikaan uit Boston, van Ierse komaf. En op die Ierse herkomst was hij apetrots. Dat bracht José Santana ertoe te vertellen hoe Sint Petrus een groep nieuwkomers in de hemel had rondgeleid en bij een groot gordijn komend zijn vinger op de mond had gelegd en had gezegd: “Sst! Hierachter zitten de Ieren; die denken dat ze alleen zijn.”

“José Santana en ik vormen CC-corporation,” lachte Joe Carroll op zijn beurt. “Iemand zei daar eens op,” vervolgde hij, “dat Santana met een S en niet met een C geschreven wordt. Maar het staat niet voor Santana en Carroll,” grijnsde hij, “maar voor ‘*El Cojo y el Ciego*’ - de lamme en de blinde!” Hij was overigens niet lam, maar had een been dat veel korter was dan het andere, en onderontwikkeld. Mijn vrouw heeft zelden zoveel en zo smakelijk gelachen als met die lamme en die blinde bij elkaar, beiden hooggeleerde heren.

“Wist je dat er ook blinde piloten zijn?” vroeg José Santana haar. “Een blinde piloot liep eens met zijn witte stok door het vliegtuig om hier en daar een praatje te maken.

Zegt een mevrouw verbaasd:

‘Hoe weet U nu wanneer U op moet stijgen?’

‘O, dat is heel eenvoudig,’ antwoordde hij. ‘Als iedereen begint te schreeuwen Heer erbarm U over ons! dan weet ik dat ik op moet trekken.’”

Ik heb me wel afgevraagd waar al die goed opgeleide jonge mensen van Dr Santana en Dr. Carroll uiteindelijk emplooi vinden. Ik vermoed dat velen van hen hun geliefde Borinquen verlaten en naar de Verenigde Staten verhuizen, want alle Portorikeinen met een middelbare schoolopleiding en zeker met een universitaire opleiding spreken vloeiend Engels en hun diploma's zijn in de Verenigde Staten volledig erkend.

Jammer eigenlijk, dat de enige Portorikeinse blinde die wereldbekend is geworden een liedjeszanger is, terwijl een man als Dr. José Santana het zonder enige faam zal moeten blijven stellen. “*Adios, Borinquen querida! Adios, adios, mi viejo San Juan*”, (Vaarwel lief Puerto Rico, Vaarwel, vaarwel, mijn oud San Juan!) zing ik, met de portorikeinse emigranten, maar ik hoop er weer eens heen te vliegen, al was het alleen maar om José Santana nog eens te ontmoeten.

8

RULE BRITANNIA!

We kwamen niet meer bij van het lachen! De “*Antigua and Barbuda Society of Aid for the Blind*” had een grootse receptie georganiseerd, ter gelegenheid van de jaarvergadering van de Caribbean Council for the Blind en daar, op het lommerrijke terrein van een fraai laagbouw hotel, kwam Paul Green, directeur van de Antiguaanse blindeninstelling glunderend van trots aanlopen met ... Miss Antigua, om die mooie juffrouw aan alle blinde en slechtziende gasten voor te stellen! De slechtzienden onder hen deden ongetwijfeld hun uiterste best om de verlokkelijke vormen van het schaap zo gedetailleerd mogelijk waar te nemen, maar mensen als ik moesten in arren moede onze fantasie maar te hulp roepen om afgaand op het slappe handje van de jongedame de rest erbij te verzinnen. Hoewel, Ido, mijn mede-bestuurder, was zo goed een korte beschrijving te geven van de mooie, slanke zwarte jongedame in minirokje, al voegde hij er wel aan toe dat ze wat dom uit haar ogen keek.

“Maar goed dat Hubert geen bestuurslid meer is,” merkte ik op, “anders zou er ongetwijfeld een versierpoging worden gedaan.”

Hubert - ik zal 't maar alleen bij zijn voornaam houden - was een Hindoestaanse

zakenman uit Trinidad, getrouwd met een heel knappe, eveneens hindoestaanse vrouw, die ik enkele malen ontmoet heb en een schat van een vrouw vond. Toen Hubert nog bestuurslid van de CCB was, had hij altijd een of andere mooie meid bij zich, meestal blank, met wie hij eerste klas vloog en in dure hotels verbleef, terwijl wij het moesten doen met economy class en goedkoop onderdak. Maar goed, wij betaalden ' niet zelf, hij wel. Hij had er overigens kennelijk behoefte aan, naast zaken doen en vrouwen versieren ook sociaal actief te zijn, want hij was voorzitter van de "*Trinidad and Tobago Blind Welfare Association*".

De avond tevoren hadden we ons ook al kostelijk vermaakt. Toen bestond Paul Green het, om ter gelegenheid van de openingsceremonie van de jaarvergadering een blind heerschap op te voeren, die gekleed ging in een uit de jaren dertig stammend kostuum, compleet met slobkousen, hoed en bijpassende wandelstok. Ik wist van Aubrey Webson, de directeur van de CCB, zelf een Antiguaanse blinde, dat dit "*Black Englishman*" fenomeen op zijn eiland rondliep, telkens uitgedost in een ander kostuum á la Fred Astaire, waarvan hij een hele kleerkast vol had, en ondanks zijn blindheid exact wist wat bij wat hoorde.

Hij zat pal achter Ido en mij zodat Ido mij schuddebuikend kon vertellen hoe de man opstond en zijn rechtervoet pardoos op zijn hoed zette, omdat hij die uit wellevendheid had afgezet en op de grond gelegd. Na de hoed weer wat gefatsoeneerd te hebben, zette hij hem weer op en begaf zich naar voren, waar hij een trompet aan zijn mond zette, waaruit, na het nodige amechtig geproest en geblaas plotseling een afgrijselijke schelle geluidstoon schalde. De zaal bulderde van het lachen, hetgeen hij blijkbaar als aanmoediging beschouwde, want na een verwoede poging om zijn longen te laten barsten, kwamen er zowaar tonen uit het instrument, waarin met enige fantasie een melodie viel te herkennen.

Overigens hoorde ik niet zo lang geleden van Synthia Athill, een

Antiguaanse vriendin van ons, voormalig secretaresse van de CCB, dat Paul Green op staande voet ontslagen was, omdat hij de boekhouding van de society sterk in zijn eigen voordeel had gemanipuleerd. Synthia was, bij de hierboven beschreven vertoningen, razend, omdat de Antiguaanse visueel gehandicapten daar gewoon voor schut werden gezet.

Aantigua is een mooi eiland, dat de bewoners zelf “Antiga” noemen. Het werd al in 1493 door Columbus ontdekt en begin zeventiende eeuw door Britten gekoloniseerd. Het ligt ten zuid-oosten van Sint Maarten, in het Oost Caribische gebied dus, vlak bij Guadeloupe en Montserrat en het vormt met het koraaleiland Barbuda en het onbewoonde Redonda een onafhankelijke staat binnen het Britse Gemenebest, tenminste, sinds 1981; daarvoor was het al sinds 1965 een autonome kolonie van Groot Brittannië. Het is wat groter dan Aruba en heeft rond tachtig duizend inwoners, voor meer dan negentig percent zwarte afstammelingen van Afrikaanse slaven. Het eiland is prachtig groen en er grazen koeien in weilanden en het hoofdstadje Saint John’s heeft een diepe natuurlijke haven, die met name geliefd is bij Cruise boten, waarvan er vele uit Aruba vertrekken.

De Antiguanen zijn een vriendelijk volk, dat geen inkomstenbelasting betaalt, maar daarom des te meer indirecte belastingen, wat sterk in het nadeel is van de laag-betaalden. Men leeft van het toerisme - hoewel op geen stukke na zo intensief als op Aruba - en van landbouw en veeteelt, waarbij suikerriet en katoen het belangrijkste zijn.

Alles is er op Britse leest geschoeid: het twee-kamer parlement, (voor zo’n klein landje wel erg overdadig!), het districtenstelsel (voor hooguit vijftigduizend kiezers ook nogal onzinnig!) en zelfs de religie, want de overgrote meerderheid van de bevolking is Anglicaans. Zelfs het Anglicaanse kerkje in San Nicolas op Aruba staat onder leiding van een Antiguaanse Anglicaanse pastoor. Ook de “*Antigua and Barbuda Society of Aid for the Blind*” is zo uit Engeland overgeplaatst, compleet met sociale werkplaats, waar een klein aantal, vooral oudere mannen hun dagen slijt met nutteloze arbeid waar ze dan ook niet al te veel aandacht aan besteden en weinig voor betaald krijgen. Onder Paul Green ging er weinig vernieuwends uit van de “society” en een programma voor begeleidend onderwijs voor visueel gehandicapte kinderen was dan ook, op instigatie van Aubrey Webson van de CCB door het ministerie van onderwijs zelf ter hand genomen.

Die zeer sterke Britse invloed is er trouwens ook bij de CCB zelf, die jaar in jaar uit in hoofdzaak gefinancierd wordt door de “*Royal Commonwealth Society for the Blind*” in Engeland. Toen ik de “Overseas director” daarvan, Kevin Cary eens voorstelde om de CCB maar af te kopen met een bedrag ineens, dat dan door henzelf belegd kon worden om hun activiteiten te financieren met de opbrengst, erkende hij wel grijnzend dat dat voor de RCSB aanzienlijk goedkoper zou uitvallen, maar weigerde het pertinent te doen, daarmee zonder het te zeggen duidelijk makend, dat hij zijn invloed op de Caribische Organisatie niet wilde verliezen.

En dat blijft een probleem. Afgezien van de Cayman Islands, de

Britse Maagdeneilanden, Anguilla en Montserrat zijn alle andere eilanden staatkundig onafhankelijk, maar zowel in mentaliteit als in financieel opzicht blijven ze zwaar leunen op de voormalige kolonisator, die zich dat maar al te graag laat aanleunen.

Trouwens, ook Belize en Guyana, de

Bahamas en Bermuda worden tot het werkterrein van de CCB gerekend. Van de laatste twee heb ik nooit iemand ter vergadering gezien, wat logisch is, want je kunt sneller vanuit Londen naar Antigua vliegen dan van de Bahamas en Bermuda. Belize en Guyana zijn geen eilanden. Belize is het vroegere Brits Honduras, ingeklemd tussen Honduras en Guatemala in Midden Amerika en Guyana ligt ten westen van Suriname en ten oosten van Venezuela op het vasteland van Zuid-Amerika. Daarentegen zijn de Spaanssprekende eilanden als de Dominicaanse Republiek, Porto Rico en Cuba en ook de Franse Antillen niet betrokken bij de CCB, evenmin trouwens als de Amerikaanse Maagdeneilanden. Als het aan Aubrey Webson had gelegen zou dat wel gebeurd zijn, maar Kevin Cary, van de RCSB in Engeland had daar weinig oor naar. De *Dutch Dependencies* - de Hollandse afhankelijkheden, zoals een Jamaicaanse CCB-bestuurder dat eens ietwat meesmuilend noemde - konden er wel mee door, want Engelsen en Nederlanders hebben nu eenmaal een onverbreekelijke haat-liefde relatie!

IDEALE STAD VOOR BLINDEN!

Wij hebben nooit meer albino's gezien als in het blindeninstituut in Guadalupe, een voorstad van San José, Costa Rica. Mijn vrouw en ik woonden er een feestmiddag bij, met folkloristische optredens van groepjes blinden en slechtzienden uit verschillende delen van het land. De Albino's onder hen bleken bijna zonder uitzondering afkomstig te zijn uit Guanacacasta, een geïsoleerde provincie in het noorden van het land.

Het was eigenlijk geen blindeninstituut, maar een afdeling van een grote instelling voor gehandicapten, het "*Centro Nacional de Educación Especial Fernando Centeno Güell*" {gwelj} - het nationale centrum voor Buitengewoon onderwijs. Daar bevindt zich ook een afdeling voor doven. Daarom waren we er ook snel mee in contact gekomen, want de receptionist van ons hotel bleek vader van drie dove kinderen te zijn en sloofde zich uit om ons te helpen. Trouwens, alle Costarikeinen - die zichzelf graag "Ticos" noemen - zijn uiterst vriendelijk. San José, de hoofdstad, is een van de weinige steden op de wereld, waar wij, toen althans, met een gerust hart 's avonds over straat liepen. Het is bovendien een ideale stad voor blinden. Alle "*calle*s" - straten - lopen van noord naar zuid en alle "*avenidas*" - lanen - van oost naar west en zijn genummerd. De middelste straat is de "*Calle Central*" en de middelste laan de "*Avenida Central*". Alle oneven straatnummers liggen ten oosten van de "Calle Central" en alle oneven laannummers ten noorden van de "Avenida Central". De hele stad is zo verdeeld in blokken van rond honderd bij honderd meter. De "Ticos" zelf zeggen geen "meter", maar "*vara*", een oude maat, vergelijkbaar met de oude Europese "el". Als je de weg vraagt, vertellen ze je bijvoorbeeld, dat je eerst drie honderd "*varas*" rechtdoor moet en dan twee honderd "*varas*" naar links.

Trouwens, ze hebben wel meer vreemde gebruiken in hun Spaans. De inwoners van San José hebben geen rollende tong-r, maar een Engelse r. Het meest curieuse vonden wij echter, dat zelfs kleine kinderen met “Usted” - U - worden aangesproken. We hoorden een moeder tegen een driejarig meisje zeggen: “Als U niet luistert krijgt U voor Uw billen!” en in menig liefdeslied wordt gekweeld: “Ik hou van U”.

Costa Rica is weliswaar geen Caribisch eiland, maar de oostkust

wordt wel zonder ophouden gestreeld door het warme blauwe water van de Caribische Zee en in dat Caribische kustgebied leeft een Engels-sprekende bevolkingsgroep van zwarte afstammelingen van slaven. In het zuiden grenst het land aan Panama en in het noorden aan Nicaragua en de westkust is die van de Stille Oceaan. De overgrote meerderheid van de bevolking van ruim drie miljoen stamt af van Europeanen. Het land is iets groter dan Zwitserland en de bergrug van de Cordillera Central doet ook wel wat aan Zwitserland denken, al is er geen eeuwige sneeuw en steken de hoogste toppen niet boven de drie en een half duizend meter uit; de Irazú is de meest interessante top, omdat het een semi-actieve vulkaan is, de eerste waarbij ik ooit van mijn leven aan de rand van de hoofd-krater heb gestaan en de zwaveldampen in mijn neusgaten kreeg.

Ook aan de kust van de Stille Oceaan hebben we gestaan, een illusie die bij de aanblik gelijk vervliegt, omdat ook die kust gewoon een kust is, zoals overal ter wereld en het Stille Oceaanwater niet anders is dan dat van de Atlantische Oceaan. Bovendien was het havenstadje “Punto Arenas” een onooglijk plaatsje, waar niets te beleven viel. De belevenis kwam pas op de terugweg, toen de trein terug naar San José tussen twee hoge bergwanden bleef steken. De machinist moest te voet naar het eerstvolgende station om naar San José te bellen om een nieuwe locomotief te sturen. Het duurde zowat drie uur voor die eindelijk kwam en ons om twee uur in de nacht in de hoofdstad afleverde. Ondertussen hadden we het een paar uur lang alleen moeten doen met het maanlicht dat tussen die berghellingen flauw naar beneden scheen, maar een “*manicero*”, een pindaventertje - een jongen van een jaar of dertien - baande zich af en toe een weg door de donkere trein, vrolijk roepend “*Maní...maní, maní, maní!*”. We kochten maar een paar zakjes pinda’s van hem, evenals twee flesjes frisdrank, van een welbespraakte jongeman, die, op onze vraag hoeveel die flesjes kostten antwoordde: “*Una rana.*” - een kikker! De andere passagiers lachten, wegens ons onbegrip en iemand zei: “Hij bedoelt een biljet van vijf colón.”

Tot voor kort was Costa Rica het enige land ter wereld dat bij grondwetsbepaling geen permanent leger heeft. Vandaar ook dat het een lange democratische geschiedenis kent. Sinds enkele jaren heeft Panama het Costarikaanse voorbeeld gevolgd. Het land besteedt dan ook, ondanks de slechte economische situatie, veel geld aan onderwijs en gezondheidszorg. Er komt vrijwel geen analfabetisme voor en de universiteit, die al uit 1834 stamt, heeft een goede naam.

Niettemin vertelde Don José Arias, de directeur van het "*Departamento de Deficientes Visuales*" - afdeling voor visueel gehandicapten - van het centrum voor buitengewoon onderwijs ons, dat hij naar schatting maar twintig percent van alle visueel gehandicapte kinderen van het land bereikte. "De grote meerderheid bevindt zich op afgelegen boerderijen," vertelde hij, "en we hebben gewoon het geld en de mankracht niet om er een speurtocht naar te ondernemen."

Met het "*Instituto de Rehabilitación Helen Keller*" in San José zelf, was het nog triester gesteld, hoewel Don Antonio Cabezas, die er de scepter zwaaide, een zeer vrolijke blinde was, die op gezette tijden een stevige neut dronk. Toen wij er waren, op een gewone, doordeweekse dag, waren er zegge en schrijve twee cliënten aanwezig. Maar Don Antonio reed wel in een auto met privé chauffeur rond, op kosten van het instituut.

"Kijk," zei hij opgewekt. "Costarrikeinen hebben drie hoofd-motieven om te doen wat ze doen: Het eerste is ik, het tweede is ik en het derde is ik!" Ik kon niet aan de indruk ontkomen dat hij die filosofie ook zelf aanhing. Hij vertelde ook opgetogen dat hij drie hobbies had: de eerste was de borrel, de tweede lezen en de derde zijn vrouw.

Costa Rica is het land van de eeuwige lente. De temperatuur schommelt er tussen minimum vijftien in de bergen en maximum 26 graden celcius. In de zomer regent het er iedere dag, op volkomen vaste tijden. De eerste dagen dat we er waren verbaasde het ons dat iedereen 's ochtends met een paraplu in de hand naar zijn werk ging. Maar klokslag vijf uur in de middag begon het te regenen, weliswaar geen tropische stortregens, maar wel behoorlijk hard. En dat duurde tot een uur of zeven, waarna het weer droog was en bleef, tot de volgende middag vijf uur! Je kon er de klok op gelijk zetten. Het is dan ook een ideaal vakantieland, terwijl menige oudere vrijgezel erheen trekt - zoals wijlen een

Arubaanse minister van Justitie - om een knappe jonge vrouw aan de haak te slaan, wat niet moeilijk is, want meisjes van boven 21 jaar, die nog ongehuwd zijn, zijn voor de lokale huwelijksmarkt al te oud en nemen graag een leeftijdsverschil van twintig jaar of meer op de koop toe. Mochten er onder de lezers van dit blad dus heren zijn die de deksel op hun pot nog niet gevonden hebben, dan kan een reisje naar Costa Rica wellicht uitkomst bieden. Waar in Nederland vind je nog een vrouw die "U" tegen haar man zegt?

HET OERWOUD VAN DE NOORDERBUREN!

Toen mijn vrouw en ik eind 1973 naar haar geboorteeiland Aruba verhuisden, werd mij door de toenmalige directeur van het VNBW bezworen toch vooral alle internationale contacten via hem en zijn bureau te laten lopen en een andere vooraanstaande voorman uit de Nederlandse blinden- en slechtiendenwereld, raadde mij met klem af om mijn heil in Amerika te zoeken, want *dat Amerikaanse gedoe was allemaal maar niks*. Nu ben ik van jongsaf altijd nogal cosmopolitisch geweest en bovendien een nieuwsgierig mens, en afkerig van het betweterig opgestoken Nederlandse vingertje, dus die goede raad had als vanzelfsprekend een averechts effect. Bovendien lopen er op Aruba bij tijd en wijle meer Amerikanen rond dan Arubanen, vanwege onze mooie zon, zee en stranden - en de casino's niet te vergeten! - en ben je van hieruit in twee en een half uur in Miami, Florida en in vier uur in New York, terwijl Amsterdam altijd nog minstens negen uur vliegen is, non-stop en navenant duurder!

Het hele Caribische gebied is sterk op de Verenigde Staten georiënteerd, zowel toeristisch als algemeen commerciëel, en dan volgen de overige relaties vanzelf. Onder de Amerikaanse toeristen die Aruba bezoeken zijn vaak ook visueel gehandicapten en mensen die werkzaam zijn in instellingen voor visueel gehandicapten en zoals ik dat zelf ook meestal doe, zoeken die na aankomst graag contact met gelijkgezinden, zodat ik, nog voor ik voor het eerst voet op Amerikaanse bodem zette, al verschillende contactadressen in mijn zak had.

Als één ding mij is opgevallen, dan is het wel dat verreweg de meeste goed ontwikkelde blinden en slechtzienden in de VS werkzaam zijn in de dienstverlenende instellingen voor visueel gehandicapten en verreweg de meeste laag ontwikkelde visueel gehandicapten het moeten hebben van een minimum loontje in een beschutte werkplaats. In Boston, bijvoorbeeld, werden wij eens, bij het verlaten van een conferentiecentrum geconfronteerd met een groep blinden en slechtzienden die demonstreerden tegen de sociale omstandigheden in hun werkplaatsen. Binnen hadden we net staan praten met een van de blinde consultants van de American Foundation for the Blind, die we een jaar eerder in zijn kantoor in het New Yorkse Manhattan hadden leren kennen en die zijn misnoegen niet onder stoelen of banken stak over het feit dat hij min of meer gedwongen was die conferentie bij te wonen. “Conferenties en congressen zijn dingen die je te allen tijde moet mijden als de pest.” was zijn mening.

Beide voorvallen riepen onmiddellijk de herinnering op aan een bezoek aan de Lighthouse for the Blind in Chicago, waar de blinde public relations man ons al pochend en brallend rondleidde en ons verzekerde dat zijn instelling de meeste cliënten wist te plaatsen in het bedrijfsleven, vergeleken bij de rest van de Verenigde Staten. Hoeveel er dat dan wel waren kon hij niet zeggen. Hij bracht ons bij een jongen die volgens hem in opleiding was om “klokken te maken”. Dat “klokken maken” hield in dat de jongeman kant en klare uurwerkjes in ronde wijzerplaten moest steken, er aan de andere kant de wijzers op moest drukken en er vervolgens een afsluitbakje op moest klemmen. en bij een paar andere jongens, die stompzinnig bezig waren papieren zakken over snel bewegende houten pennen te schuiven, om ze gereed te maken voor lopende bandwerk, maakte de PR-man enige kwinkslagen, waarover de jongens moesten lachen, waarop hij uitriep: “*Well, are they happy or aren't they?*” - “Nou, zijn ze gelukkig of niet?”.

De twee Amerikaanse medewerksters van de Hadley School for the Blind, - een particulier instituut voor voornamelijk schriftelijk onderwijs - in Winnetka, (waar ik gratis mijn optacon opleiding kreeg) die ons op die toer vergezelden, vroegen op de terugweg wat we daar van hadden gevonden en waren het roerend met onze kritische opmerkingen eens. Het probleem van de Verenigde Staten is dat het een kolossaal groot land is, met een even kolossaal oerwoud aan instellingen, organisaties en particuliere bedrijven en bedrijfjes, heel goeie, zeer progressieve en innovatieve, maar ook heel slechte, met vaak volstrekt waardeloze initiatieven. Sherry Raynor, die we naar Aruba haalden om ons te assisteren bij de opzet van ons programma voor geïntegreerd onderwijs, vroeg mij eens, na een bezoek aan een technische tentoonstelling voor visueel gehandicapten in Boston, wat ik vond van een stand waar een mevrouw vol enthousiasme stond te bazelen over hoe ze blinde kinderen bijbracht wat kleuren waren, aan de hand van reliëf afbeeldingen met verschillende reliëfpatronen. “*Bull shit!*”

- lariekoek - antwoordde ik, waarop Sherry begon te lachen met de opmerking “*My idea!*” - zo denk ik er ook over. Sherry leidde toentertijd een prachtig programma voor blinde peuters en kleuters aan de Perkins School for the Blind in Watertown, zo’n vijftien kilometer buiten Boston. De Perkins School for the Blind is, voor zover mij bekend, het oudste blindeninstituut van de VS, opgericht in de jaren dertig van de negentiende eeuw. Het is nu een enorme campus met een financieel vermogen van rond veertig miljoen dollar.

Er zijn zo’n vijftig internaten voor visueel gehandicapten in de Verenigde Staten, ondanks dat men al in 1935 in de staat New Jersey begon te experimenteren met geïntegreerd onderwijs. De internaten richten zich vandaag de dag hoofdzakelijk op meervoudig gehandicapte kinderen. Meer dan 85 percent van alle visueel gehandicapte kinderen volgt thans geïntegreerd onderwijs. “*Mainstreaming*” noemt men dat. Alle *Public schools* - openbare scholen - zijn bij wet verplicht gehandicapte kinderen op te nemen en voorzieningen voor ze te treffen, onder begeleiding van zogenaamde *itinerant teachers* (spreek uit: {aitinner-ent}), d.w.z. rondreizende leerkrachten die de scholen en de gehandicapte kinderen assisteren. Een *resource teacher* zorgt daarbij voor de benodigde hulpmiddelen die door de staten betaald worden. Maar ik kom nog even terug op de instellingen die je in alle grote steden van Amerika vindt, de *Lighthouses for the Blind* - naar mijn smaak een onzinnige benaming. De officiële naam is meestal iets van *Association for the Blind and Visually Impaired*. Een bezoek aan de Lighthouse in New York was een verademing tegen dat in Chicago. De toenmalige directrice, Mevrouw Gordon, zelf ook blind, vertelde ons dat ze kort tevoren een blinde medewerker had ontslagen wegens incompetentie. Iemand had toen opgemerkt: “Eindelijk is de Lighthouse in het reine gekomen met blindheid.” Dat had dan wel 75 jaar geduurd, lachte mevrouw Gordon.

Ik kreeg eens een brief van een blinde medewerker van de Lighthouse in Miami, die daar werkte als tolk voor Spaanssprekende cliënten. Hij wilde wel eens een tijdje op Aruba komen werken, althans dat distilleerden wij met nogal wat moeite uit zijn, op een ouderwetse schrijfmachine getikte brief. De letters bestonden namelijk in hoofdzaak uit zwarte blokjes, aangezien de machine vermoedelijk in geen jaren een schoonmaakbeurt had gehad. Zelfs als de FAVI op Aruba plaats had gehad voor een Amerikaanse medewerker, zouden we hem dus zeker niet genomen hebben. Datzelfde goldt voor een jongedame van de National Federation of the Blind, die mij een brief zond vol tikfouten, die door een ziende met de pen waren gecorrigeerd. Ondertussen was de toon van de brief er wel een van “*ik zal jou eens vertellen hoe ‘allemaal moet!*”

Een van de favorite manieren in de VS voor blinden om de kost te verdienen buiten de blindeninstellingen en beschutte werkplaatsen is het houden van een kranten- en tijdschriftenkiosk, meestal in de hall van een of ander groot openbaar gebouw. Een zo'n kiosk exploitant vertelde eens het verhaal, van hoe hij ziek was geworden, en zijn vrouw, ook blind, zijn geleidehond had genomen om zijn taak over te nemen. Dat ging allemaal goed, tot na sluitingstijd. Toen vertikte de hond het de hall te verlaten. Hij wilde per se verder het gebouw in. Ze besloot het beest maar te volgen, en jawel, hoor, hij bracht haar regelrecht naar... het heren toilet.

GROETEN UIT ARUBA!

Er zijn twee grote verenigingen van blinden en slechtzienden in de VS, de *National Federation of the Blind* en de *American Council of the blind*. De eerste, de NFB, met zijn hoofdkantoor in Baltimore, Maryland, is, wat ik zou willen noemen: de “*blind power*” beweging. Het is een nogal agressieve organisatie, die vaak heftig ageert tegen grote, gevestigde instellingen als de American Foundation for the Blind, met zijn hoofdkantoor in New York City. De tweede, de ACB, verenigt de meer bezadigde en hoger geschoolde visueel gehandicapten, en heeft zijn hoofdkantoor in Washington DC.

De leatuurvoorziening voor visueel gehandicapten in de VS wordt hoofdzakelijk verzorgd door de “*Library of the Congress*” in Washington DC, via de normale lokale openbare bibliotheken, terwijl de “*American Printing House for the Blind*”, in Louisville, Kentucky, vooral het studie en les-materiaal voor de openbare scholen verzorgt. Behalve braille - alles in “grade 2” kortschrift - produceren ze gesproken lectuur, vroeger op 8 toeren grammofoonplaten en tegenwoordig vooral op 4-sporen cassettes op halve snelheid, zodat er vier maal zo veel op kan als op standaard cassettes.

De cassettespelers daarvoor zijn aangepaste normale cassetterecorders die in alle openbare bibliotheken en bij de *Library of the Congress* en de *American Printing House for the Blind* heel goedkoop verkrijgbaar zijn. (inmiddels is er overgegaan op CD's en elektronische leatuurvoorziening.)

Daarnaast zijn er een groot aantal andere leatuur voorzieningen, zoals “*Recording for the Blind and Dislectic*”, in Princeton, New Jersey, dat zich toelegt op academisch studiemateriaal en wetenschappelijke boeken, tegenwoordig ook in “E-text” formaat, d.w.z. elektronisch leesbare boeken.

Er is veel kaf onder het koren van het oerwoud aan instellingen, waaronder een groot aantal commerciële bedrijven en bedrijfjes, die hulpmiddelen produceren en/of verkopen, zoals het zeer efficiënte, maar ook nogal dure TeleSensory Systems in Mountainview, Californië, dat oorspronkelijk werd opgezet om de optacon te produceren, maar zich nu vooral toelegt op televisieloupes, braille printers, spraaksystemen en sprekende scanners.

Om de cliënten in staat te stellen de weg te vinden in dat oerwoud, heeft de American Foundation for the Blind al jaren geleden een accreditatie commissie in het leven geroepen om het kaf van het koren te scheiden. Dat is haar door velen niet in dank afgenomen, maar was wel een bittere noodzaak. Bij de AFB kan men een lijst krijgen van de namen en adressen van alle geaccrediteerde instellingen, en dat is al een flink telefoonboek.

Amerika is een fascinerend land, waar toeristengidsen in de Grey Line bussen voor stadstoers gewoonlijk in superlatieven spreken over de grootste, de hoogste, de diepste, de kleinste, enzovoort en het moet gezegd: mijn vrouw was helemaal weg van het grootste winkelcentrum ter wereld, volgens de Texanen, in Houston namelijk, waar ze vele uren heeft zoekgebracht, onder andere in de winkel waar indertijd Imelda Marcos haar schoenen placht te kopen. De gids in New York, waar we ook een rondrit maakten met zo'n GreyLine bus, viel echter buiten het stereotype van de brallende opschepper. Hij wist te vertellen dat de eerste kolonisten op de plaats waar nu New York ligt, Nederlandse boeren waren, die hun vestiging eenvoudig "de Boerderij in de Bossen" noemden. Hij zei het alleen omgekeerd, "*de Bossen in de boerderij*". ik zei hem: "*the other way round*". - net omgekeerd - waarop hij zich herstelde en het uitstekend uitsprak. De chauffeur gids van de Grey Line bus in Chicago was een grappenmaker. Toen we langs de kade van Lake Michigan reden, waar prachtige, stinkend dure jachten lagen afgemeerd, zei hij: "En hier ziet U de jachten van de chauffeurs van de Grey Line bussen."

Amerika is ook een land waar je voor vreemde verrassingen komt te staan. Zo namen wij eens in New York, op het busstation van de Grey Hound bus maatschappij - niet te verwarren met de Grey Line bussen - een taxi naar een hotel bij de John F. Kennedy luchthaven. Tot onze stomme verbazing werd er, via de mobilfoon van die taxi alleen Siciliaans Italiaans gesproken! In Tampa, Florida, bezochten wij een groot bedrijf waar thee, koffie en tabak werd verhandeld en tentoongesteld. Daar zat een oude man nog met de hand sigaren te maken. Toen ik hem aansprak en hij niet antwoordde, zei een verkoopster: "Hij spreekt geen Engels, alleen Spaans." Daarop knoopte ik een gesprek met hem aan in het Spaans. Hij bleek een Cubaan te zijn, die al 65

jaar in Tampa woonde, en het niet nodig had gevonden Engels te leren. Onze vriendin in Tampa - dat niet ver van Cape Canaveral ligt - liet ons een bar zien in Ebor City, waar alle muren betegeld waren met witte tegels, waarop de volledige originele Spaanse tekst van de Don Quichotte van Servantes stond afgedrukt. In San Antonio, Texas, een paar honderd kilometer van Houston af, hadden we ons even goed in Mexico kunnen wanen.

Iedereen sprak er overal Spaans, en in Miami, kom je in winkelstraten, waar hier en daar op de winkels een bordje hangt met "*English spoken*". De rest is Cubaans Spaans en niet voor niets noemt men het "Little Havana".

In de wereld van blinden en slechtzienden zijn ook enkele opvallende verschillen met Europa te constateren. Zo gebruiken Amerikaanse geleidehond bezitters nooit een taststok. Die hebben ze zelfs niet bij zich. Taststok gebruikers, hebben veel langere stokken dan in Nederland, praktisch reikend tot aan hun kin. Braille leesregels voor computers worden in de VS vrijwel alleen gebruikt door mensen die ook gehoorgestoord zijn. Er bestaan nu eenmaal niet, zoals in Nederland, allerlei sociale voorzieningen die dergelijke extreem dure hulpmiddelen bekostigen. Wel zijn er veel particuliere fondsen waarop men een beroep kan doen, maar die verstrekken natuurlijk liever een spraakuitvoersysteem voor minder dan duizend dollar dan een braille leesregel van meer dan tienduizend dollar, wat ze, tot niet zo lang geleden nog kostten. De enige uitzondering daarop is wellicht de Veterans Administration, die uitgebreide voorzieningen heeft voor gehandicapte ex-militairen en zelfs een eigen technisch bedrijf voor de ontwikkeling van hulpmiddelen. Dat laatste heeft trouwens de American Foundation for the Blind ook.

En daarmee verlaat ik U, beste lezers van "Moet je Horen", echter niet zonder nog even het volgende voorval te vermelden, dat ik in Amerika hoorde: Een blinde jongedame had, met haar geleidehond boodschappen gedaan. Onderweg naar huis werd ze op straat staande gehouden door een vriendelijke meneer die vroeg:

"Juffrouw, weet U dat Uw hond een kip in zijn bek heeft?" Geschrokken voelde de jongedame naar de kop van de hond en jawel, hoor, hij had een complete braadkip in plastic verpakt in zijn bek. Ze wist niet waar hij die gekocht had, maar wel dat hij hem zeker niet had afgerekend.

Ik hoop dat mijn informatie bij U in de smaak is gevallen. U hebt er in ieder geval uit kunnen leren, dat waar men zich ook ter wereld bevindt, mensen mensen zijn. In mijn slottoespraakje voor het tweede Internationale Symposium over visueel gehandicapte peuters en kleuters, waartoe Sherry Raynor mij plompverloren dwong door mij, zonder voorafgaande waarschuwing aan te kondigen, heb ik het zo gezegd: "Er was eens een vier-jarig jongetje dat een nieuw buurmeisje kreeg. Ze sloten vriendschap en

gingen samen pootje baden. Om hun kleren niet nat te maken, trokken ze die uit, waarop het jongetje, zijn buurmeisje beijkend, verbaasd uitriep: "Jé! Ik wist niet dat er zoveel verschil was tussen katholieken en protestanten!" Wij hebben altijd de neiging de verschillen tussen mensen te benadrukken, terwijl er wezenlijk veel meer overeenkomsten zijn dan verschillen." En Sherry zelf zei: "Aruba is een micro-cosmos. In het klein vind je er alle problemen die je elders in het groot vindt. En in het klein vinden de dienstverleners er vaak sneller en makkelijker de juiste aanpak dan in grote landen, waar alles vanuit gespecialiseerde afzonderlijke instellingen moet worden aangepakt, die allemaal hun deeltaak belangrijker vinden dan die van alle andere."

Wie graag contact wil maken met de organisatie voor blinden en slechtzienden op Aruba kan zich richten tot:

De Directeur van de FAVI,

Primavera,

ARUBA

telefoon: 00297 - 582 52 22.

Fax: 00297 - 582 03 06

E-mail: favi@setarnet.aw

U moet dat adres natuurlijk niet voor toeristische informatie gebruiken, want daar zijn ze niet voor en daar hebben ze ook de tijd niet voor. Voor toeristische en algemene informatie kunt U wel terecht bij het Arubahuis in Den Haag.

Ik groet U, vanuit het zonnige en warme Aruba!